

ГОДИНА 1957 – 2017

ИНСТИТУТ ДРУШТВЕНИХ НАУКА БЕОГРАД

ЦЕНТАР ЗА ДЕМОГРАФСКА ИСТРАЖИВАЊА

ПОРУКЕ ДЕМОГРАФА
КРЕАТОРИМА ЈАВНИХ
ПОЛИТИКА У СРБИЈИ

ИНСТИТУТ ДРУШТВЕНИХ НАУКА
ЦЕНТАР ЗА ДЕМОГРАФСКА ИСТРАЖИВАЊА

ОКРУГЛИ СТО

**ПОРУКЕ ДЕМОГРАФА
КРЕАТОРИМА ЈАВНИХ ПОЛИТИКА У СРБИЈИ**

14. НОВЕМБАР 2017.

КЊИГА САЖЕТАКА

Београд, 2017.

Програмски одбор:

Мирјана Рашевић (Институт друштвених наука)

Мирјана Девеџић (Географски факултет Универзитета у Београду)

Јелена Јовановић (Факултет организационих наука Универзитета у Београду)

Уреднице:

Мирјана Рашевић (Институт друштвених наука)

Мирјана Девеџић (Географски факултет Универзитета у Београду)

Јелена Јовановић (Факултет организационих наука Универзитета у Београду)

Издаје:

ИНСТИТУТ ДРУШТВЕНИХ НАУКА

За издавача:

Горан Башић

Лектура:

Анка Јакшић

Корице:

Нинослав Јанковић

Штампа:

Развојно-истраживачки центар Графичког инжењерства

Технолошко-металуршког факултета, Карнегијева 4, Београд

Тираж: 50

ISBN 978-86-7093-195-4

© Институт друштвених наука, Центар за демографска истраживања, 2017.

САДРЖАЈ

Поруке демографа креаторима јавних политика у Србији.....	1
Мирјана Рашевић О демографији у Србији.....	3
Мирјана Девеџић Иновације у демографским истраживањима – ка новом сазнајном оквиру за јавне политике	11
Бојан Томић, Јелена Јовановић, Владан Девеџић, Зоран Шеварац, Драган Ђурић Могућности унапређења анализе демографских података у Србији	17
Владимир Никитовић Зашто је потребна нова парадигма популационе политике у Србији?	23
Петар Васић Да ли и како увести фактор старости жене у политику према рађању?	29
Анкица Шобот Регионалне разлике у положају жена у српском друштву – сложеност његовог унапређивања.....	33
Биљана Станковић О рађању ван брака са демографског и социјалног аспекта.....	37
Иван Маринковић Значај пушења за смртност становништва Србије	41
Горан Пенев Самоубиства у Србији: све малобројнија уз знатне могућности даљег смањења.....	47
Јелена Предојевић-Деспич Међународне миграције високообразованих: перспективе миграционе политике у Србији.....	53
Весна Лукић Избеглице у Србији – искуства и нови изазови.....	59

Александар Кнежевић Демографски аспект мањинске политике у контексту европских интеграција Републике Србије	65
Гордана Војковић Ублажавање просторно-демографских диспропорција Србије: могућности и правци деловања	71
Зора Живановић Значај и улога урбаних центара у процесу подстицања равномерног регионалног развоја на простору Србије	77

РЕГИОНАЛНЕ РАЗЛИКЕ У ПОЛОЖАЈУ ЖЕНА У СРПСКОМ ДРУШТВУ – СЛОЖЕНОСТ ЊЕГОВОГ УНАПРЕЂИВАЊА

Анкица Шобот

Центар за демографска истраживања Института друштвених наука,
Београд

Важност дефинисања политика које би унапредиле друштвени положај жена интензивиранија је почетком 21. века, доношењем Миленијумске декларације Уједињених нација. Родна равноправност промовисана је у један од осам развојних циљева на глобалном и на националном нивоу, а у функцији његовог остваривања дефинишу се стратегије, доносе закони и изграђују институционални механизми. Друштвена једнакост жена и мушкараца јасно је одређена као услов развоја у економском, политичком и културном смислу, и као једна од темељних вредности развијених демократских друштава.

Значај унапређивања друштвеног положаја жена јесте и на страни регулисања феномена недовољног рађања. Веће стопе економске активности и запослености жена су важан чинилац достизања стопа фертилитета чије су вредности најближе нивоу потребном за просту репродукцију. Зато је неопходна већа подршка државе како би се ускладили рад и родитељство као оквир који олакшава позицију запослених жена. Постизање друштвене једнакости жена и мушкараца означава равноправност у погледу могућности избора, у присутности у приватној и јавној сфери, као и у начину и интензитету ангажовања у свакој од њих. Важну улогу у томе имају социо-демографске карактеристике женског становништва.

Релевантан извор ове анализе представља Попис становништва на основу којег је могуће сагледати брачне, образовне и економске карактеристике жена. Један од приоритетних циљева истраживања базираног на пописним подацима који се односе на период 1981–2011, било је испитивање регионалних специфичности женског становништва Србије. Намера је била да се артикулишу питања ка којима је потребно усмерити политике у прилог родне равноправности, а као показатељи посматране су различитости социо-демографских карактеристика. Анализирани су карактеристике женске популације Београдског региона, осталих региона централне Србије и Војводине.

Претпостављено је да се подручје града Београда издваја према свим посматраним карактеристикама женског становништва,

да су жене на преосталом подручју централне Србије у неповољнијем положају посматрајући ниво образовања и економску активност, и да се кристалише више питања битних за унапређење друштвеног положаја жена. Главни резултати истраживања могу се изложити у неколико тачака.

- Специфичност полне структуре становништва Београдског региона, старости 25–44 године, испољена кроз већу бројност жена него мушкараца, једним делом јесте последица карактеристика унутрашњих миграција женског становништва, што је у одређеној мери показатељ тежње ка остваривању повољнијег положаја (школовање, тражење посла, већа могућност избора...).
- У погледу брачног статуса, удели средовечних жена које нису ступале у брак, као и жена које су биле разведене највећи су у граду Београду. Код неодатих, просторна разлика је најинтензивнија у старосним групама 30–39 и 40–49 година. У Београдском региону готово једна трећина жена у првој и свака шеста жена у другој старосној групи није ступала у брак, што је два пута већа заступљеност у поређењу са женама исте старосне групе на преосталом подручју централне Србије.
- Када је реч о уделу високообразованих жена, разлика је најизраженија код старијих, али је она јасно видљива и у генерацијама рођеним после 1950-их. У поређењу с осталим регионима, међу рођенима између 1956. и 1981. године удео оних које су имале дипломе виших школа или факултета био је око два пута већи у Београдском региону (по петогодишњим старосним групама износио је око 40% у млађим генерацијама до нешто изнад 30% код старијих). Поред тога, неповољнији положај жена на преосталом подручју Србије регистрован је и кроз три пута већу заступљеност оних које су имале основно или ниже образовање, и то код оних које су биле старе између 25 и 49 година (чак близу 30% међу рођенима почетком 1960-их).
- У погледу економске активности, диференцираност је израженија по социо-професионалној структури, мада су жене Београдског региона ипак биле нешто економски активније од осталих: најчешће су обављале занимања из групе стручњаци и уметници. Према Попису 2011. године то је била одлика готово једне четвртине запослених жена Београдског региона. Око 30% жена старости 25–34 и 35–44 године и чак близу 40% у старосној групи 55–64 године, обављале су неко од занимања стручњака или неко из групе уметничких занимања. Запослене жене преосталог подручја централне Србије највећим делом су обављале услужна и трговачка занимања и занимања стручни

сарадници и техничари (око једне петине). Близу 30% жена старости 25–34 године било је запослено у трговини и услугама, једна петина је радила као стручни сарадници и техничари, а мање од 20% као стручњаци и уметници. Нешто више од једне петине запослених жена 35–44 године обављало је услужна и трговачка занимања, а занимање стручњака обављало је још нешто нижи проценат него у млађој старосној кохорти. Такође, на овом подручју забележени су већи удели пољопривредница и оних које су обављале занатлијска занимања, како у старијим, тако и у млађим генерацијама.

- Заједничка неповољност жена на свим подручјима јесте врло ниска заступљеност оних које су радиле на руководећим местима и у процесима доношења одлука. Ипак, удели су били нешто већи у Београдском него у осталим регионима (у старосним групама 35–44 и 45–54 године око 3%).

Просторни аспект омогућио је темељнију видљивост друштвеног положаја жена у Србији. Регионална диференцираност кристалише нека питања у погледу брачних, образовних и економских карактеристика, пружајући смернице политикама унапређивања родне равноправности. У том смислу намећу се важна питања као што су: положај жена с обзиром на брачни статус, положај незапослених жена, али и положај запослених с обзиром на карактеристике занимања и запослености, оних које су стекле високо образовање и оних које имају професионалне амбиције. Такође, неизоставна су и питања подстицања образовања и економске активности жена млађих генерација, као примарна за побољшање њиховог друштвеног положаја. Осим тога, и ако су образовне карактеристике, економска активност и социо-професионална структура жена Београдског региона повољније, карактеристике које се тичу брачног статуса говоре о одређеним специфичностима. Високи удели млађесредовечних жена које нису ступале у брак, бар једним делом могу бити последица сазнања о појединим препрекама у погледу усклађивања њихових социо-професионалних афинитета с обавезама и одговорностима које носи породични живот. Такође, релативно високи удели разведених могу се једним делом посматрати као показатељи утицаја незадовољства сопственим положајем, као последица нешто веће еманципације у односу на жене из Војводине и подручја централне Србије без Београдског региона. Подређен положај манифестован као немогућност да се жена оствари и изван породице може имати негативне ефекте на партнерски однос и брачну заједницу.

Питање унапређивања друштвеног положаја жена тиче се и јавне и приватне сфере. Када је реч о Србији, оно се значајним делом

још увек односи на поспешивање образовања, економске активности и запослености. Та питања актуелна су и у развијеним државама, а тичу се могућности професионалне афирмације, учешћа у сфери руковођења и одлучивања, поделе улога унутар породице. За достизање стандарда који постоје у земљама које су највише учиниле на овом плану, поред адекватних политика, потребне су промене ставова и свести о родној равноправности, и код жена и код мушкараца. Рушење родних стереотипа отвара простор за већу укљученост мушкараца у приватну сферу, за конкретније учествовање у подизању мале деце и родитељству, што пружа неопходну основу за повољнији положај жена када је реч о њиховој запослености и професионалној афирмацији. Постизање веће друштвене једнакости подразумева равноправнију поделу улога унутар породице, као битан услов за укљученост и ангажованост жена у јавној сфери.

Кључне речи: родна равноправност, образовање жена, запосленост жена, брачни статус жена, Србија

Литература

Шобот, А. (2014). *Родна неравноправност у Србији – демографско гледиште*. Београд: Институт друштвених наука.

Шобот, А. (2015). Просторне специфичности социо-демографских карактеристика средовечних жена у Србији, као допринос сагледавању родне неравноправности. У П. Миленковић, С. Стојшин, А. Пајванчић-Цизељ (ур.), *Друштво и простор* (стр. 402–416). Београд: Српско социолошко друштво и Институт за упоредно право; Нови Сад: Филозофски факултет у Новом Саду.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

CIP

314:323(497.11)(048)
321.022(497.11)(048)

ОКРУГЛИ сто Поруке демографа креаторима јавних политика у Србији (2017 ;
Београд)

Књига сажетака / Округли сто Поруке демографа креаторима јавних
политика у Србији, 14. новембар 2017., Београд ; [уреднице Мирјана Рашевић,
Мирјана Девеџић, Јелена Јовановић]. - Београд : Институт друштвених наука,
2017 (Београд : Развојно-истраживачки центар Графичког инжењерства
Технолошко-металуршког факултета). - 81 стр. ; 25 cm

Тираж 50. - Библиографија: стр. 80-81.

ISBN 978-86-7093-195-4

а) Демографски развој - Политички аспект - Србија - Апстракти б) Јавна
политика - Србија - Апстракти
COBISS.SR-ID 248043788

<http://www.idn.org.rs/>